

Oponentský posudok habilitačnej práce PhDr. Borisa Michalíka PhD.

K procesom akulturácie na Dolnej zemi

PhDr. Boris Michalík, PhD. v rámci žiadosti o otvorenie habilitačného konania na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre v študijnom odbore 3.1.2. kulturológia odovzdal habilitačnú prácu pod názvom *K procesom akulturácie na Dolnej zemi*. Rukopis práce (137 strán) je rozdelený do ôsmich kapitol (1. Ciele práce; 2. Metodika práce; 3. Súčasný stav skúmanej problematiky doma a v zahraničí; 5. Vybrané aspekty sťahovania Slovákov na Dolnú zem; 6. Synkretizmus ako východiskový nástroj analýzy akulturačných procesov; 7. Faktory akulturácie – ich identifikácia a pôsobenie; 8. Existencia slovenských minoritných komunit na Dolnej zemi), ktoré rámcujú predpísané formálne časti, úvod, záver, resumé a zoznam literatúry a prameňov.

Výskum fenoménu zahraničných Slovákov v doterajších slovenských kultúrnych dejinách prechádzal rozličnými fázami a rozličnou intenzitou spoločenskej a kultúrnej objednávky reflektovania tejto témy. Syntetizujúc tieto výskumy som názoru, že slovenská kultúra ešte stále sa nachádza v pozícii „dlžníka“ voči celému radu fenoménov (stále máme iba čiastkové, neúplné spracovanie veľkých kultúrnych tém, respektíve sme svedkami absencie veľkých monografických spracovaní dejín slovenského divadla, slovenskej opery, filozofie, hudby, estetiky atď.); podobnú podlžnosť slovenská veda a kultúra má aj voči dejinám a kultúre zahraničných Slovákov. Je priam národnou tragédiou, že vedomie o minulosti a prítomnosti Slovákov za hranicami Slovenska, tu na Slovensku je také chabé a marginalizované, rovnako ako je iste národnou tragédiou, že rad monografických prác a syntéz základného výskumu vychádza až z pera súčasných autorov: tam, kde iné národy majú už bohaté zázemie takéhoto výskumu, mnohé zo základných syntéz do slovenského vedeckého a kultúrneho kontextu prináša len generácia v súčasnosti aktívnych autorov.

PhDr. Boris Michalík, PhD. patrí k týmto nemnohým autorom, ktorí prispievajú k objavovaniu dejín a kultúry zahraničných Slovákov, ktorí svojimi výskumami a svojimi prácami výrazne obohacuje inventár našich poznatkov o tomto fenoméne. Jeho predložená dizertačná práca patrí do radu týchto objavných a podnetných príspevkov. Stredobodom vedeckej pozornosti Dr. Michalíka je jav akulturácie v prostredí dolnozemskej Slovákov. V súvislosti s cieľom práce, Dr. Michalík uvádza, že hlavným cieľom jeho práce je „preukázať

relevantnosť a dôležitosť analýzy akulturačných faktorov a faktorov formovania minoritnej kultúry, ktoré pôsobia v dolnozemskej priestore na slovenské minoritné spoločenstvá“ (s. 9.) V úvodných kapitolách práce Dr. Michalík sa venuje deskripcii teoretického aparátu, pojmom a kategóriám, ktoré najviac súvisia s javom akulturácie; ďalej prezentuje najvýznamnejšie poznatky o sťahovaní Slovákov na Dolnú zem, kedy predstavuje aj jednotlivé komunity, ktoré sa k tomuto historickému pojmu (Dolná zem) viažu, uvedomujúc si istú nejednoznačnosť jeho presného geografického, historického či kultúrneho vymedzenia.

Najvlastnejšie, respektíve najautonómnejšie kapitoly predloženej habilitačnej práce začínajú šiestou kapitolou, kedy Dr. Michalík ako základné teoreticko-metodologické východisko svojich úvah využíva model etnickej subkultúry – synkretizmu prof. PhDr. Jána Botíka, DrSc., a ktorý sa mu stáva základom modelu akulturácie v rámci primárnej, sekundárnej i terciárnej kolonizácie. Pri argumentácii jednotlivých modelov Dr. Michalík využíva nielen argumenty z existujúcich zdrojov, ale aj svoje poznatky z výskumu v konkrétnych dolnozemských lokalitách; Dr. Michalík uvádza, že absolvoval dvanásť výskumných pobytov v minoritných slovenských dolnozemských spoločenstvách – čo je istou zárukou dôveryhodnosti jeho reflexií, ako aj šírky jeho vedeckého syntetizovania.

Podnetná je aj siedma kapitola (Faktory akulturácie – ich identifikácia a pôsobenie), ktorá podobne ako predchádzajúca kapitola, prejavuje značnú úroveň autonómneho uvažovania a snahu o systematizáciu objaveného materiálu na úroveň vedeckého zovšeobecnenia.

Záverečná kapitola habilitačnej práce je istým spôsobom pokusom o syntézu, kedy sa poznatky z predchádzajúcich kapitol (najmä jednotlivé faktory akulturácie) premietajú do výskumu z konkrétnych lokalít. Táto kapitola je aj istým zovšeobecnením autorových názorov o akulturačných modeloch, kedy prichádza do výrazu jeho zmysel pre komparáciu a poukazovanie na špecifiká – ako neodmysliteľnú súčasť takejto reflexie.

PhDr. Boris Michalík, PhD. si zvolil náročnú tému, ktorá si vyžaduje ako dobrú vedeckú prípravu v teoretickej a historickej oblasti, tak aj širšie osvojený poznatkový materiál z konkrétneho vlastného výskumu.

Toto predsavzatie spracoval na vysokej odbornej úrovni, využívajúc bohatý pramenný materiál, ako aj vlastné poznatky, ktoré už čiastočne publikoval a tak ich vystavil vedeckému a odbornému posúdeniu.

Predložená dizertačná práca významne prispieva nielen k obohateniu doterajšieho súboru poznatkov o zahraničných Slovákoch, ale aj k teoretickým a metodologickým znalostiam z oblasti kulturológie, etnológie, antropológie a sociológie; tieto výsledky môžu byť relevantné aj pre oblasť histórie, politológie a ďalších spoločenských vied.

Práca má precíznu štruktúru, je písaná prehľadne, logicky; autorova syntax má jasnú kauzálnu štruktúru; štýl práce je vecný.

Vzhľadom k uvedenému, predloženú habilitačnú prácu PhDr. Borisa Michalíka, PhD. *K procesom akultúrácie na Dolnej zemi* navrhujem na pripustenie k ďalšiemu habilitačnému konaniu a po jeho úspešnom priebehu navrhujem mu udeliť vedecko-pedagogický titul docent.

V Bratislave 31. júla 2013

Doc. PhDr. Michal Babiak, Mr.,
Katedra estetiky FiF UK v Bratislave